

Aan

Minister van SZW

nota

Verkenning beleving herkomstclassificaties onder
Nederlandse inwoners

TER BESLISSING

Directie

Datum
05-06-2024

Onze referentie
2024-

Opgesteld door

Bijlage(n)
1

Aanleiding

In de beantwoording van Kamervragen van het lid Van Baarle (DENK) over het bericht "CBS past indeling rond migratie aan na consultatie externe partijen" (19 april 2022) zegde u toe te willen onderzoeken welke voor- en nadelen er zijn in het hanteren van de gewijzigde terminologie naar herkomst die het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) op 16 februari 2022 berichtte te gaan voeren. Zo wilde u inzicht krijgen in wat deze nieuwe CBS indeling betekent voor de terminologie van SZW. In uw opdracht voerde het Verwey-Jonker Instituut een verkenning uit naar hoe Nederlanders met en zonder migratieachtergrond verschillende termen naar herkomst ervaren, welke term het meest gedragen is en waarin zij zich herkennen. Wij stellen voor om de uitkomsten van de verkenning met een begeleidende brief te delen met de Tweede Kamer.

Geadviseerd besluit

- Kennis nemen van de uitkomsten van de verkenning van het Verwey-Jonker Instituut;
- Instemmen met verzending van de verkenning aan de Tweede Kamer middels bijgaande begeleidende brief. Indien u akkoord bent met de bijgaande brief wordt u verzocht deze te ondertekenen.
- Instemmen om binnen SZW de volgende term naar herkomst te hanteren: 'Nederlander met X-achtergrond'.
- Instemmen uw collega bewindspersonen te verzoeken dezelfde terminologie te hanteren. Hiervoor stellen we een route via zowel het SGO als via het IDMS en ACMS voor.

Kernpunten

- Sinds februari 2022 voert het CBS een nieuwe indeling rond de aanduiding van de herkomst van verschillende groepen Nederlanders. Deze indeling en de aanloop daar naar toe is voor u uiteen gezet in de toelichting.
- In Kamervragen van het lid Van Baarle werd u gevraagd op welke manier de overheidscorrespondentie en beleidsterminologie naar aanleiding van de nieuwe CBS indeling zou worden aangepast. In uw reactie op deze vragen (bijlage 2) deed u op 19 april 2022 de toezegging te verkennen wat de voor- en nadelen van het gebruik van de verschillende termen zijn en dat u deze verkenning en uw visie hierop met de Kamer zou delen.
- In uw opdracht onderzocht het Verwey-Jonker Instituut diverse termen om inzicht te krijgen in hoe respondenten met en zonder migratieachtergrond deze termen ervaren (inhoud verkenning in toelichting).

leendijk?
→ Nieuw
→ sup Nieuw
→ opvolger
→ Nieuw
→ Nieuw

- Het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut brengt naar voren
 - o a) dat het benoemen van elke vorm van herkomstclassificatie tussen Nederlanders als negatief wordt ervaren, vanwege het vermeende risico op uitsluiting en stigmatisering;
 - o b) dat de term Nederlander met een X-achtergrond als minst negatief wordt ervaren.
- U geeft in de Kamerbrief aan dat de verkenning bovenal laat zien dat terminologie er toe doet;
- En dat het kabinet in het maken van beleid zorgvuldig behoeft af te wegen wanneer een herkomstclassificatie er toe doet.
- U kondigt aan dat wanneer toepassing van herkomstclassificering op de beleidsterreinen van SZW noodzakelijk is, SZW de term "Nederlander met X-achtergrond" zal hanteren. U zult uw collega bewindspersonen verzoeken hetzelfde te doen. Hiervoor stellen we een route via zowel het SGO als via de IDMS en ACMS voor. De brief en het onderzoek staan 12 juni a.s. geagendeerd in het IDMS. Vanwege de korte termijn tussen oplevering van het rapport en de voorkeur de brief snel aan de Kamer te verzenden heeft eerdere ambtelijke afstemming nog niet plaatsgevonden.
- U geeft nota van de conclusie van de onderzoekers dat het benoemen van herkomst door de overheid sommige mensen het gevoel van een ongelijke behandeling geeft. Het werken met terminologie en categorisering in beleid vraagt constante afweging en reflectie, waarover transparant gecommuniceerd moet worden met betrekking tot nut, context en noodzaak.

*betreft eerder
gender neutraal
den "migratie
neutraal"*

Datum
05-06-2024

Onze referentie
2024- [redacted]

Toelichting

Inhoud Verkenning

- In de steeds diversere Nederlandse samenleving is herkomst geen verwaarloosbaar kenmerk. Zo lang niet alle inwoners van Nederland gelijkwaardige kansen krijgen om mee te doen in de samenleving, bijvoorbeeld vanwege discriminatie naar herkomst, religie of kleur, is beleid gericht op het bevorderen van gelijkwaardige kansen en evenredige posities nodig. Categorisering naar herkomst is nodig voor effectieve beleidsinformatie op verschillende domeinen. Hoe met categorisering naar herkomst om te gaan, op een wijze die inclusief, niet stigmatiserend én noodzakelijk is, vraagt een zorgvuldige afweging.
- Het Verwey-Jonker instituut heeft onderzoek gedaan naar de vraag: "Welke herkomstclassificaties worden door een diverse groep inwoners van Nederland herkend en gedragen?"
- Het onderzoek hanteerde een mixed *methods*-aanpak (combinatie kwantitatief en kwalitatief onderzoek).
- In totaal is de vragenlijst uitgezet onder 1.473 panelleden met een volledig ingevulde respons van 1.103 (74.9%). Hiervan hebben 317 respondenten geen migratieachtergrond, 426 respondenten een eerste generatie migratieachtergrond en 360 respondenten een tweede generatie migratieachtergrond.
- In drie focusgroepen zijn de bevindingen kwalitatief geduid. Hieraan namen deel: sociaal wetenschappers, leden van maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties, zelforganisaties en of/etnisch-culturele verenigingen.
- In de vragenlijst werden de volgende termen getoetst: 1) Nederlander met een (X) achtergrond (bijv. Nederlander met een Turkse achtergrond); 2)

aha - dus met lettertype X → opbreuk!

- (X) Nederlander (bijv. Turkse Nederlander); 3) Nederlander met een migratieachtergrond; 4) Nederlander met een biculturele achtergrond; 5) Eerste generatie migrant; 6) Persoon van de tweede generatie.
- De verkenning brengt de volgende conclusies naar voren:
 - o Het benoemen van elke vorm van herkomstclassificatie tussen Nederlanders wordt als negatief ervaren, door zowel mensen met als zonder een migratieachtergrond.
 - o Dit komt met name vanwege het door de respondenten vermeende risico op mogelijke uitsluiting en ongelijke behandeling op basis van herkomst.
 - o De term die als minst negatief wordt ervaren is de term Nederlander met X-achtergrond (bijvoorbeeld Nederlander met een Surinaamse achtergrond).
 - o De beleving van de termen voor respondenten met een eerste of tweede generatie migratieachtergrond hangt samen met de mate waarin ze zich in Nederland thuis voelen en zich erbij voelen horen. Deelnemers geven aan het belangrijk te vinden dat het 'Nederlanderschap' centraal staat in het hanteren van herkomstclassificaties.

Datum
05-06-2024

Onze referentie
2024- [REDACTED]

Achtergrond nieuwe indeling naar herkomst

WRR

- De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) adviseerde in de publicatie 'Migratie en Classificatie: naar een meervoudig migratie-idioom' in 2016 om de term 'allochtoon' niet langer te gebruiken, omdat deze uitsluitende effecten sorteerde en in plaats daarvan de term (migratie)achtergrond te hanteren.
- Ook adviseerde de WRR af te stappen van de classificatie 'westers' en 'niet-westers' (2021). In de publicatie 'Clusteren op basis van cultuur' (2021) zette de WRR bovendien de voor hun relevante criteria bij clustering en labeling op een rij.

CBS

- In navolging van de WRR adviezen voert het CBS sinds februari 2022 een nieuwe indeling rond de aanduiding van de herkomst van verschillende groepen Nederlanders.
- Doel van hun aanpassing is tot een betere indeling te komen en daardoor tot statistieken die meer aansluiten op de maatschappelijke ontwikkelingen.
- Naar aanleiding van het WRR-advies verving het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) de oude hoofdindeling "westers/niet-westers" door een nieuwe indeling op basis van werelddelen (zoals 'Europa en buiten-Europa') en veelvoorkomende immigratielanden (zoals Suriname en Turkije). Ook werd het meer bepalend waar iemand zelf geboren is en minder bepalend waar iemands ouders geboren zijn. In plaats van de term 'migratieachtergrond' koos het CBS met de nieuwe indeling om personen die buiten Nederland zijn geboren aan te duiden als 'migrant' en personen die hier geboren zijn met tenminste één ouder die in het buitenland is geboren als 'tweede generatie'.
- Uitgangspunt van deze nieuwe CBS categorisering is dat ongeacht de gehanteerde indeling het maken van statistieken waarbij mensen naar

geboorteland (van de ouders) en naar herkomstland onderscheiden worden, zorgvuldig dient te gebeuren.¹

Datum
05-06-2024

SZW

Onze referentie
2024- [REDACTED]

- De verkenning van het Verwey-Jonker Instituut is onderdeel van een breder traject dat SZW/SenI is gestart naar wat inclusieve terminologie en categorisering naar herkomst voor SZW betekent in diens communicatie over beleidsinitiatieven en beleidsonderzoeksactiviteiten;
- Daartoe zijn gesprekken gevoerd met verschillende maatschappelijke belangenorganisaties en vertegenwoordigers van migrantengemeenschappen over hun zorgen over de nieuwe CBS categorisering, het verzamelen van data naar herkomst, religie of kleur en de wijzen waarop deze stigmatisering in de hand kan werken.
- SZW en het SCP organiseerden op 1 december 2023 gezamenlijk het expertseminar "Inclusief Beleidsonderzoek: dataverzameling, categorisering en terminologie naar herkomst, religie en kleur". Hier werden de vereisten van inclusief beleidsonderzoek in kaart gebracht.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Verkenning beleving herkomstclassificaties onder Nederlandse inwoners	Bijlage bij verzending	
2	Antwoorden op Kamervragen van het lid Van Baarle (DENK) over het bericht CBS past indeling rond migratie aan (19-04-2022).	Ter informatie (niet verzenden)	

¹ [3. Achtergrond van de nieuwe indeling \(cbs.nl\)](#).